

Záróvizsgatételek magyar nyelvészetből osztatlan tanárszakosok részére

KÖZÉPISKOLAI TANÁRI VÉGZETTSÉGET VÁLASZTÓK SZÁMÁRA

B.1) A nyelvek genetikai rokonsága, az uráli nyelvek, az uráli őshaza, a magyar nyelv uráli öröksége. Pseudotudományos nyelvrokonítási kísérletek és az ellenük való tanári érvelés a középiskolában

Irodalom

Bereczki Gábor 2003. *A magyar nyelv finnugor alapjai*. Budapest, Universitas. 3–98.

Csepregi Márta szerk. 1998. *Finnugor kalauz*. Budapest, Panoráma.

Hajdú Péter 1981. *Az uráli nyelvészet alapkérdései*. Tankönyvkiadó, Budapest. 105–173.

Hajdú Péter – Domokos Péter 1978. *Urali nyelvrokonaink*. Budapest, Tankönyvkiadó. 9–92.

Honti László (főszerk.) 2010. *A nyelvrokonságról. Az török, sumer és egyéb áfium ellen való orvosság*. Budapest, Tinta.

Honti László 2012. *Anyanyelvünk atyafiságáról és a nyelvrokonság ismérveiről. Tények és vágyak*. Budapest, Tinta.

Honti László 2013. *Magyar nyelvtörténeti tanulmányok*. Budapest, KRE–L'Harmattan.

Sándor Klára 2011. *Nyelvrokonság és hunhagyomány. Rénszarvas vagy csodaszarvas? Nyelvtörténet és művelődéstörténet*. Budapest, Typotex.

Taagepera, Rein 2000. *A finnugor népek az orosz államban*. (Europica Varietas), Budapest, Osiris..

B.2) A magyar nyelvtörténet forrásai, a nyelvemlékek fajtái, a HB és az ÓMS.

Irodalom

Benkő Loránd (szerk.) 1967. *A magyar nyelv története*. Budapest, Tankönyvkiadó. 23–93.

Benkő Loránd 1980. *Az Árpád-kor magyar nyelvű szövegemlékei*. Budapest, Akadémiai.

Dömötör Adrienne 2006. *Régi magyar nyelvemlékek*. Budapest, Akadémiai.

Kiss Jenő – Pusztai Ferenc (szerk.) 2003. *Magyar nyelvtörténet*. Budapest, Osiris, Budapest. 18–22.

Madas Edit szerk. 2009. „Látjátok feleim...” *Magyar nyelvemlékek a kezdetektől a 16. század elejéig*. Budapest, Országos Széchenyi Könyvtár.

Martinkó András 1988. *Az Ómagyar Mária-siralom hazai és európai tükrében*. Irodalomtörténeti Füzetek, 117. Budapest, Akadémiai Kiadó.

A. Molnár Ferenc 2005. *A legkorábbi magyar szövegemlékek*. Debrecen, Debreceni Egyetem BTK Klasszika-filológiai Tanszék.

Vizkelety András 1986. „Világ világa, Virágnak virága...” [Ómagyar Mária-siralom]. Budapest, Európa Könyvkiadó. <http://nyelvemlekek.oszk.hu/tud/nyelvemlekek>

B.3) A morféma fogalma; a morfémaosztályozása és a morfémaosztályok jellemzése; a toldalékok osztályozása a tőhöz viszonyított helyzetük alapján; a toldalékmorfemátípusok (képzők, jelek, ragok) elhatárolásának szempontjai; az ige- és névszótövek; a toldalékváltozatok. Szófajtan: A mai magyar nyelv szófaji rendszere; Az alapszófajok, a viszonyszók, a mondatszók.

Irodalom

Kálmán C. György – Kálmán László – Nádasdy Ádám – Prószéky Gábor 1989. A magyar segédigék rendszere. Általános Nyelvészeti Tanulmányok XVII: 49–103.

Keszler Borbála 2000 (szerk.). *Magyar grammatika*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó. 35–304.

Ladányi Mária 1999. Produktivitás a szóképzésben: a természetes morfológia elveinek alkalmazhatósága a magyarra. *Magyar Nyelv* 95: 166–179.

P. Lakatos Ilona 2006 (szerk): *Grammatikai gyakorlókönyv*. Budapest, Bölcsész Konzorcium. <http://mek.oszk.hu/04800/04891/>

B.4) Mondattan: A mondatrészek (alany, állítmány, határozó, tárgy, jelző és értelmező). Az alany és az állítmány viszonya. Az alárendelő összetett mondatok osztályozása. A mellérendelő összetett mondatok fajtái.

Irodalom

Keszler Borbála (szerk.): *Magyar grammatika*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2000. 367–460., 472–541.

Haader Lea 1999. Az alárendelő összetett mondatok általános kérdései. *Nyr.* 123: 340–350. <http://www.c3.hu/~nyelvor/period/1233/123309.htm>

Haader Lea 2000. A mellékmondatok osztályozásának problémái. *Nyr.* 124: 452–456. <http://www.c3.hu/~nyelvor/period/1244/124406.htm>

Laczkó Krisztina 2001. Alany és az állítmány viszonya: hozzárendelés vagy alárendelés? *Nyr.* 125: 407–418. <http://www.c3.hu/~nyelvor/period/1254/125402.htm>

P. Lakatos Ilona (szerk): *Grammatikai gyakorlókönyv*. Bölcsész Konzorcium, Budapest, 2006. <http://mek.oszk.hu/04800/04891/>

B.5) A szöveg nyelvészeti leírásának lehetőségei. A szöveg fogalma, a szöveget meghatározó tényezők, szövegszintek, a szövegvilág. A deixis és a koreferencia.

Irodalom

Kocsány Piroska 1989. Szövegnyelvészet vagy szövegtípusok nyelvészete? *Filológiai Közöny* 26–43.

Sziksainé Nagy Irma 1999. Leíró magyar szövegtan. Osiris Kiadó, Budapest. 17–124.

Tátrai Szilárd 2010. Áttekintés a deixisről (funkcionális kognitív kiindulópontból). *Magyar Nyelvőr* 134: 211–233. <http://www.c3.hu/~nyelvor/period/1342/134206.pdf>

Tolcsvai Nagy Gábor 2000. A kognitív nyelvészet elméleti hozadéka a szövegtan számára. *Magyar Nyelvőr* 494–500.

Tolcsvai Nagy Gábor 2001. *A magyar nyelv szövegtana*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 9–125, 311–312, 173–242.

B.6) A nyelvi stílus fogalma. A nyelvi kép. A metafora, metaforaértelmezések. A metonímia fogalma és fajtái.

Irodalom

Kemény Gábor 2002. *Bevezetés a nyelvi kép stilisztikájába*. Budapest, Tinta.

Kövecses Zoltán 2005. *A metafora. Gyakorlati bevezetés a kognitív metaforaelméletbe*. Budapest, Typotex. 19–29.

Kövecses Zoltán – Benczes Réka 2010. *Kognitív nyelvészet*. Budapest, Akadémiai. 63–77., 79–94.

Sólyom Réka 2017. A metafora és a metonímia megjelenése és funkciói a magyar nyelvtudományi kurzusokon az egyetemi oktatásban. In: Prax Levente – Hoss Alexandra (szerk.) *Találkozások az anyanyelvi nevelésben 3.: Szabályok és/vagy kivételek*. Pécs, PTE BTK Nyelv tudományi Tanszék – Film-Virage Kulturális Egyesület. 188–195.

(Letölthető: http://nyelvtud.btk.pte.hu/sites/nyelvtud.btk.pte.hu/files/files/talalkozasok/talkk_v5.pdf)

Szikszaíné Nagy Irma 2007. *Magyar stilisztika*. Budapest, Osiris Kiadó. 37–54.

Tolcsvai Nagy Gábor 1996. *A magyar nyelv stilisztikája*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest. 50–132.

B.7) A kategorizáció. a) Logikai (strukturális) kategorizáció (kétértékű szemantika, szemantikai mátrix); b) Kognitív kategorizáció (a prototípuselmélet).

Irodalom

Kiefer Ferenc 2000/2007. *Jelentéselmélet*. Budapest, Corvina 2000. (A megfelelő fejezetek.)

Kövecses Zoltán – Benczes Réka 2010. *Kognitív nyelvészet*. Budapest, Akadémiai Kiadó. 13–23.

Maleczki Márta 2007. Szemantika. Szerkezetek jelentése. In: Alberti Gábor – Fóris Ágota (szerk.): *A mai magyar formális nyelv tudomány műhelyei*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó. 124–138.

Szende Tamás 1996. *A jelentés alapvonalai. A jelentés a kommunikációban*. Budapest, Corvinus.

Tolcsvai Nagy Gábor 2010. *Kognitív szemantika*. Nyitra, Konstantin Filozófus Egyetem, Közép-európai Tanulmányok Kara. 9–48.

B.8) A nyelvi repertoár a társas nyelvészetben. A beszélés és az egyes nyelvek. Soknyelvűség, transzlingválás, heteroglosszia. A beszélés területi tagolódása a Kárpát-medencében (a magyar nyelvjárási beszédmódok osztályozási lehetőségei, nyelvföldrajzi eredmények)

Irodalom

Bodó Csanád 2017. Mediatizált Nyelvjárások. In: Benő A. – Fazakas N.

(szerk.): *Élőnyelvi kutatások és a dialektológia*. Válogatás a 19. Élőnyelvi

Konferencia – Marosvásárhely, 2016. szeptember 7-9. – előadásaiából.

Kolozsvár, Erdélyi Múzeum Egyesület. 38-50.

Heltai János Imre 2016. "Csángós beszéd" és "tisza magyar". *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények*, LX. 1., 22-36.

Kiss Jenő 2001. *Magyar dialektológia*. Budapest, Osiris.

Kontra Miklós 2018. A 90 éves William Labov, a társadalmilag reális nyelvészet megalkotója. In: *Magyar Nyelv* 114/1.

Kontra Miklós 2016. Hatalom és nyelv. *Magyar Tudomány*. 2016/6: pp. 651-659.

Sándor Klára 2016. *Nyelv és társadalom*. Budapest, Krónika Nova. (Különösen is az első két fejezet: 1, Nyelv és társadalom – mi közük egymáshoz? 2, A társasnyelvészet módszertani alapjai.

2018. 02.28

